

Особливості організації психологічної корекції асоціальної поведінки підлітків

Т.В.Дуткевич. Особливості організації психологічної корекції асоціальної поведінки підлітків. Характеристика корекції асоціальної поведінки підлітків та її організації у контексті діяльності різних спеціалістів (педагогів, психологів, працівників правоохоронних органів, соціологів та ін.) належить до актуальних проблем педагогічної психології. Стаття є спробою обґрунтування принципів психологічної корекції асоціальної поведінки підлітків та складових ресурсної бази її організації. Визначено, що принципами організації психокорекції асоціальної поведінки підлітків є спеціалізованість, диференційованість та комплексність, розвивальна спрямованість. Показано, що організація психокорекції асоціальної поведінки підлітків спирається на професійні ресурси практичного психолога з такими компонентами, як особистісно-професійна, інформаційно-когнітивна, діагностико-аналітична, технологічна база.

Ключові слова: асоціальна поведінка, підліток, психологічна корекція, спеціалізованість, диференційованість та комплексність, розвивальна спрямованість, ресурсна база.

Т.В.Дуткевич. Особенности организации психологической коррекции асоциального поведения подростков. Характеристика коррекции асоциального поведения подростков и ее организации в контексте деятельности разных специалистов (педагогов, психологов, работников правоохранительных органов, социологов и др.) принадлежит к актуальным проблемам педагогической психологии. Статья представляет собой попытку обоснования принципов психологической коррекции асоциального поведения подростков и ресурсной базы ее организации. Определено, что принципами организации психологической коррекции асоциального поведения подростков выступают специализированность, дифференцированность и комплексность, развивающая направленность. Организация психокоррекции асоциального поведения подростков опирается на профессиональные ресурсы практического психолога.

Ключевые слова: асоциальное поведение, подросток, психологическая коррекция, специализированность, дифференцированность и комплексность, развивающая направленность, ресурсная база.

Постановка проблеми. Окремі аспекти психологічної корекції асоціальної поведінки підлітків висвітлено у дослідженнях С.Б. Бажутіної, Г.Г. Вороніної, І.П. Булах [2], О.В.Змановської

[4], Н.Ю.Максимової [5], О.С.Матвійчук [6], О.С. Ніколенко [7], В.А.Татенко [12], Т.М.Титаренко [11] та ін. У них, з одного боку, наголошується на комплексному характері корекції асоціальної поведінки підлітків. А, з другого, залишаються слабо розмежованими характеристики корекції та її організації у контексті діяльності різних спеціалістів, насамперед, педагогів, психологів, працівників правоохоронних органів, соціологів. Виникає суперечність між аморфним станом сучасної практики корекційної роботи з асоціальними підлітками та необхідністю інтеграції досить диференційованих та визначених її компонентів. Спробою дати більш чітку характеристику організації психологічної корекції пояснюється актуальність підготовки даної статті.

Метою даної статті є обґрунтування принципів психологічної корекції асоціальної поведінки підлітків та складових ресурсної бази її організації.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Психокорекція є одним з провідних напрямів діяльності практичного психолога, різновидом психологічної допомоги, що передбачає активний цілеспрямований вплив на особистісний, поведінковий та інтелектуальний рівні функціонування людини (І.В.Дубровіна [10], Р.В.Овчарова [8], А.А.Осипова [9], Т.С. Яценко [13] та ін.). Зміст, спрямованість, організація коригуючих впливів зумовлені необхідністю виправлення таких тенденцій психічного розвитку, які не відповідають гіпотетичним нормативам психічного й особистісного розвитку індивіда (І.В.Дубровіна [10]). Коригуючий вплив підпорядковується тим же морально-етичним вимогам, що й будь-який психологічний вплив, тобто відзначається тактовністю, толерантністю, зберігає здоров'я і сприяє духовно-психічному розвитку особистості. Водночас, коригуючий вплив повинен здійснюватися відповідально, оскільки є своєрідним втручанням у процеси психічного й особистісного розвитку людини з метою виправлення відхилень у цих процесах і часто стосується не лише особистості, але і її оточення, організації її життєдіяльності. Отже, метою психологічної корекції є усунення або мінімізація вже виявлених недоліків у розвитку особистості.

Психологічна корекція відзначається більш поверховим і дискретним психологічним впливом на особистість, порівняно з психологічним консультуванням та психотерапією (А.А.Осипова [9]). Вона безпосередньо не націлена на зміну поглядів, внутрішнього світу особистості і може здійснюватися навіть у тому випадку, коли клієнт не усвідомлює своїх проблем і психологічного змісту корекційних вправ. Дискретність (на противагу глобаль-

ності) означає вплив психолога на відносно незалежні конкретні складові внутрішнього світу людини. Психокорекція також розглядається як процес збагачення арсеналу поведінкових реакцій, формування адаптивних навичок особистості шляхом її тренування, вправлення.

Психологічна корекція, що здійснюється з дітьми, має свої особливості, які зумовлені принципами єдності діагностики і корекції, діяльності та спілкування; орієнтації на зону найближчого розвитку дитини; пріоритетності розвитку вищих психічних функцій, які сприятимуть компенсації недоліків елементарних психічних процесів; нормативності, тобто орієнтація на еталони психічного розвитку у певному віковому періоді (І.І.Дубровіна [10]). У процесі дитячої психокорекції важливо дотримуватись принципу «повернення» до тієї «точки», з якої почалися відхилення від оптимальної програми розвитку. Принцип наступності передбачає, що кожне наступне заняття має бути кроком уперед. Якщо дитина не зуміла виконати запропоноване завдання, то на наступному занятті пропонують спрощений його варіант. Дитина повинна бути позитивно мотивованою до участі у психокорекції, а тому практичний психолог має врахувати інтереси, здібності, соціальну ситуацію розвитку дитини, забезпечити емоційно-позитивну насиченість занять.

Виклад основних результатів. Аналіз досвіду психокорекційної роботи з підлітками, які мають асоціальну поведінку, дозволив виділити найбільш важливі принципи її здійснення, які розглянуто нижче.

Принцип спеціалізованого характеру психокорекції асоціальної поведінки підлітків передбачає орієнтованість змісту і форм психокорекції на конкретний різновид (тип) асоціальної поведінки. Асоціальну поведінку вважають різновидом девіантної, до якої ще зараховують девіації, пов'язані із порушеннями психофізичного здоров'я (Р.В.Овчарова [8]). Інші дослідники зараховують до девіантної поведінки лише асоціальні прояви дисциплінарного, антисоціального, делінквентного, аутоагресивного типів (А.Г.Амбрумов [1], О.В. Змановська [4]). Вади підлітків з асоціальною поведінкою можуть бути дискретними і стосуватися лише певних аспектів емоційно-вольової сфери або мати тотальний характер і бути пов'язаними з акцентуаціями характеру, провідними переживаннями, системою ставлень і ціннісних орієнтацій.

Принцип диференційованості та комплексності передбачає компетентне виконання практичним психологом своєї ді-

лянки корекції, забезпечення її психологічних спрямованості і змісту з урахуванням того, що ефективна корекція передбачає об'єднання зусиль педагогів, соціологів, працівників органів боротьби з правопорушеннями тощо. Психологічна корекція асоціальної поведінки підлітків зосереджується на корекції глибинних внутрішніх детермінант асоціальних проявів, на виявленні психологічних особливостей, умов корекційної роботи. Необхідне чітке розмежування підлітків з асоціальною поведінкою на тих, у кого нормальний психофізичний розвиток, і тих, хто має його порушення. В останньому випадку робота з підлітками повинна поєднуватись з медичною допомогою та проводитися переважно в індивідуальній формі.

Принцип розвивальної спрямованості передбачає, що психологічна корекція асоціальної поведінки підлітків забезпечує не лише усунення тих психологічних причин, що детермінують асоціальну поведінку, але й спрямована на розвиток його особистості. Розвивальний характер психологічної корекції асоціальної поведінки підлітків залежить від її спроможності озброїти підлітків соціально прийнятними шляхами, способами, прийомами самоствердження. Значення процесу самоствердження особистості для її розвитку настільки важливе, що слід зупинитись на цьому особистісному утворенні окремо. Потреба у самостверженні полягає у тому, щоб знайти місце в житті, ствердити себе як члена суспільства, виявити свою індивідуальність та значущість для навколишніх. Деякі психологи розглядають її як вихідну для активності особистості, а життєвий шлях особистості – як її реалізацію, здійснення (А.Маслоу). Щоб ефективно задовольняти свою потребу у самостверженні, підліток має навчитись відповідати вимогам суспільства, тобто самостверджуватись, отримуючи схвалення, заохочення, визнання оточуючих. У цьому для підлітка полягають значні труднощі. Йому необхідна сфера активності, в якій він може досягти успіху, виявити себе, отримати схвалення. Однак процес реалізації цієї активності загальмовується низкою суперечностей соціально-психологічного характеру.

По-перше, найбільш знайомою для підлітка є навчальна діяльність, проте її мотивація різко знижується, а самі вимоги до її виконання значно ускладнюються. Можливості підлітка розширюються, він шукає ту сферу активності, в якій можливість виявити себе і цим забезпечити високий статус серед товаришів.

По-друге, образ «Я» у підлітка також відзначається суперечливістю. З одного боку, він вважає себе дорослим, а, з іншого, не отримує підтвердження цього з боку значимих дорослих. З одно-

го боку, його самопізнання характеризується негативним емоційним забарвленням, підліток виявляє в себе насамперед негативні риси, а, з другого, підліток має завищений рівень домагань. Занадто високий рівень домагань загострює потребу в самоствердженні, ускладнює її задоволення. Внаслідок цього в підлітка виникають деформації особистості у двох основних формах: або посилюється прагнення до формальної відповідності завищеним «стандартам» (замість «бути» хоча б «здаватися» розумним, сильним...), або розвивається спотворене уявлення про себе, ігнорування невдач, екстернальний локус контролю, уникнення критики й несприйнятливості до неї (афект неадекватності).

Організація психокорекції асоціальної поведінки підлітків спирається на професійні ресурси практичного психолога, які становлять базу для її здійснення. Компоненти організаційної бази психокорекції асоціальної поведінки підлітків розглянуто нижче.

Особистісно-професійна база необхідна з огляду на те, що особливу роль у психокорекції асоціальної поведінки підлітків відіграє особистість психолога, його здатність викликати довіру, встановити контакт, підтримувати доброзичливі, толерантні, виважені стосунки; врівноважена і водночас наполеглива позиція. У витоків асоціальної поведінки підлітків, як правило, стоять порушення їх взаємин з дорослими. Дорослі погано орієнтуються на швидкі й глибокі зміни у психіці підлітка, яка значно ускладнюється, порівняно з молодшими школярами. Наприклад, виникає ситуація, коли для підлітків питання статі виходять на перший план, а дорослі, навпаки, свідомо уникають цих делікатних тем, вважаючи таку стратегію найбільш педагогічною. Потреба підлітків в отриманні необхідної їм кваліфікованої інформації, порад, консультацій залишається не задоволеною.

Нерозуміння дорослим внутрішнього світу підлітка супроводжується спрощеними уявленнями про нього. Підлітки прагнуть партнерських взаємин з дорослими, а останні продовжують демонструвати позицію «старших». У результаті – конфлікти, винуватцями яких дорослі вважають підлітка, а підліток – себе. Характерною є криза 13 років з вибухом неслухняності, негативізму, агресивності, грубості, жорстокості. Суть вікової психологічної кризи, за Л.С.Виготським, у перебудові системи переживань. Ускладнення кризи пояснюється здійсненням неадекватних виховних впливів дорослих, як реакція на зверхню, силову, наказову позицію дорослих. З педагогічного погляду, відповідальність за порушення стосунків з підлітком лежить на

дорослих. Батьки повинні виявити свою терплячість, життєву мудрість, а педагоги – професіоналізм, для того, щоб уже з урахуванням нових потреб підлітка перебудувати взаємини з ним.

Інформаційно-когнітивна база психологічної корекції складається з чіткого розуміння психологом, якими її проводить, сутності асоціальної поведінки, її зв'язків та відмінностей із іншими особистісними утвореннями, знання типології асоціальної поведінки підлітків, її проявів та причин, глибокого знання нормативів психічного розвитку дитини у підлітковому та граничних з ним вікових періодах.

Забезпечення інформаційно-когнітивної бази психологічної корекції ускладнюється невирішеністю багатьох положень стосовно асоціальної поведінки у психолого-педагогічній науці. Частина дослідників зараховує до асоціальної поведінки лише ті прояви, які є порушенням правових норм. Інша частина вважає, що асоціальна поведінка є порушенням будь-яких соціальних, культурних, релігійних, правових та інших норм (Р.В. Овчарова [8], Л.В. Долинська, О.В. Скрипченко [3]). Незначні порушення норм називають правопорушеннями, а ті, що передбачені кримінальним кодексом, – злочинами. Незначні правопорушення знаходять тлумачення як делінквентна (зі схильністю до правопорушень, протиправна) і злочинна поведінка (правопорушна).

Особливо помітна обмеженість другого підходу у поліетнічних чи полікультурних спільнотах, коли в одній з них вважається нормою поведінки те, що відкидається в іншій. Що тоді вважати асоціальною поведінкою? Те, що в одній культурі сприймається як належне, в іншій може викликати обурення і невдоволення. Наприклад, якщо у скандинавських народів вважається нормою досить значна дистанція між комунікантами, то у народів Південної Америки ця відстань уже сприймається як прояв некультурності. Якщо у мусульманських народів закрите обличчя жінки сприймається як належна манера поведінки, то у європейських жителів це вже викликає протест.

Однак, оскільки в умовах українського суспільства переважає моноетнічна культура або близькі за своїм змістом етнокультури, можна прийняти (із певним застереженням і розумінням його обмеженості) тлумачення асоціальної поведінки підлітків, згідно з яким вона являє собою широкий спектр різних за змістом і цілями соціальних відхилень від порушення культурно-моральних норм до правопорушень і злочинів.

Також складним є питання про причини, умови, детермінанти асоціальної поведінки. Насамперед, психологу важливо вра-

ховувати весь комплекс причин асоціальної поведінки підлітка у кожному конкретному випадку, проте психокорекційний вплив спрямований безпосередньо на усунення лише психологічних причин. Тому психолог повинен їх чітко розмежувати із соціально-демографічними, педагогічними, медичними причинами. Наприклад, у літературі з психокорекції можна знайти такий перелік причин асоціальної поведінки підлітків (Р.В.Овчарова [8]):

- соціально-педагогічна занедбаність, невихованість підлітка, його низька соціальна компетентність, відсутність у нього необхідних знань, умінь, навичок, помилки виховання, що призвели до закріплення у підлітка негативних поведінкових стереотипів; вороже і упереджене ставлення до суспільства, його норм, початкова соціально-психологічна дезадаптація;
- порушення взаємин у сім'ї, серед ровесників, у школі, знижені навчальні успіхи, неприйняття однокласниками, постійні приниження, образи, глузування, жорстоке поводження з боку навколишніх (батьків, вчителів, ровесників);
- незадовільний стан психофізичного здоров'я і розвитку, загострення вікової кризи, акцентуації характеру та інші причини фізіологічного і неврологічного типу;
- блокування потреби у самовираженні, у зовнішній та внутрішній активності; відсутність корисних видів діяльності й життєвої перспективи, брак оптимістичних і значущих соціальних та особистих життєвих цілей і планів.

Перелічені причини носять комплексний характер. Психолог повинен вміти переформулювати їх таким чином, щоб правильно й точно визначити об'єкти і завдання саме психологічної частини загальної корекції. При цьому психологічні причини будуть тими безпосередніми внутрішніми детермінантами, що зумовлюють асоціальні прояви у зовнішній поведінці підлітка. Інші внутрішні детермінанти, як-от фізіологічні й органічні порушення, детермінують зовнішні асоціальні прояви опосередковано – через відповідну мотивацію, установки, цінності, безсвідомі потяги тощо.

Діагностико-аналітична база – володіння методиками поглибленого вивчення та аналізу психологічних причин, умов, типів, глибини й складності асоціальної поведінки підлітків, вміння проінтерпретувати та сформулювати результати таким чином, щоб це стало основою для визначення завдань психокорекції та їх ефективного виконання. Часто, крім початкової психодіагностики, психолог опиняється перед необхідністю проведення уточ-

нюючої психодіагностики асоціальної поведінки. Наприклад, початкова діагностика виявила досить широкий спектр психологічних порушень, що спричиняють асоціальну поведінку. Також початкова психодіагностика дозволила висловити припущення, що серед причин асоціальної поведінки провідне місце посідають порушення емоційно-вольової сфери. У цьому випадку психолог повинен провести більш глибоке вивчення емоційно-вольових порушень підлітка. Нарешті, важливою є оцінка отриманих результатів психокорекції, визначення перспектив роботи з підлітком, складання психолого-методичних рекомендацій для батьків і педагогів.

Потреба у проведенні психокорекції актуалізується внаслідок результатів психодіагностики та прогнозу, що з них випливає, щодо несприятливих тенденцій у розвитку особистості та можливостей їх усунення за умови своєчасної корекції. Технологічна база психокорекції асоціальної поведінки підлітків включає підготовку, проведення, аналіз роботи. Підготовка передбачає розроблення індивідуальної психокорекційної програми, яка включає формальну і змістову частини. У формальній частині зазначається прізвище, ім'я, по-батькові підлітка, вік і стать, соціальна ситуація розвитку, результати психодіагностики, форма проведення (індивідуальна, групова). Змістову частину доцільно складати за уніфікованою структурою, в якій чітко і конкретно формулюється об'єкт, завдання, засоби, визначаються виконавці психокорекції, приблизна кількість занять, їх періодичність, тривалість. Зокрема, складові змістової частини психокорекційної програми зручно розмістити у вигляді нижчеподаної таблиці.

Таблиця

Зміст індивідуальної психокорекційної програми

Складові психологічної корекції					Рекомендації вчителям, батькам
об'єкт	завдання	засоби	виконавці	час і місце проведення, періодичність	

Об'єктом психокорекційної роботи є той недолік у розвитку певних психічних процесів чи властивостей, що підлягає корекції. У роботі з підлітками, які відзначаються асоціальною поведінкою, об'єктами корекції часто виступають такі недоліки характеру, як підвищена збудливість, гнівливість, конфліктність, підвищена імпульсивність, песимізм, легковажність, упертість,

байдужість, неохайність, надмірне прагнення до насолоди, гіпертрофована активність або пасивність, замкненість, хвороблива сором'язливість, схильність до крадіжок, негативізм, схильність до блукання, брехливість тощо.

Завдання психологічної корекції – це опис бажаного стану розвитку певних психічних процесів чи властивостей, який передбачено досягти у результаті корекції. Завдання психокорекції формулюється залежно від анкетних даних і результатів психодіагностики підлітка з асоціальною поведінкою (який саме різновид асоціальної поведінки має місце, стать і вік, сімейна ситуація, стан психофізичного здоров'я підлітка), а також змісту корекційної роботи (корекція розумового чи емоційного розвитку, рис характеру, невротичних станів та неврозів).

Засоби психокорекції – готові технології, методики, способи, або розроблена психологом авторська система вправ, прийомів, способів (тренінг, практикум, діловий клуб, історичний театр тощо), за допомогою яких здійснюються психокорекційні впливи. Зокрема, при проведенні психокорекційної роботи широко використовуються такі прийоми і способи, як проста пропозиція, парадоксальна інструкція, фантазування, інтерпретація психологом життєвої ситуації асоціального підлітка і запрошення його до нового бачення ситуації, порада (побажання), саморозкриття психолога, механізм «зворотного зв'язку», відкриті і закриті запитання, повтор-переказ, логічні ланцюжки, емоційне резюме, діюче резюме (С.Б.Бажутіна, І.П.Булах, Г.Г.Вороніна [2]). Слід зауважити, що засоби психологічної корекції мають різновекторне комплексне використання, оскільки ті ж самі методики мають і психотерапевтичне, і педагогічне, і медичне застосування, та використовуються і для профілактики. Відрізняються вони своїм цільовим спрямуванням, акцентами, які розставляє при їх проведенні відповідний спеціаліст. Відтак, можна зауважити, що результат психокорекції завжди має передбачувану і непередбачувану частину, відзначається комплексністю, має безпосередні та опосередковані виявлення. Наприклад, коригуючи недоліки вольового розвитку асоціального підлітка (нестриманість, конфліктність, неорганізованість, недисциплінованість, безвідповідальність), психолог досягає не лише дисциплінованості, більшої стриманості тощо, але й того, що покращуються взаємини підлітка з навколишніми, змінюється його ставлення до справи, до самого себе, у цілому забезпечуються більш сприятливі умови його розвитку.

Висновки і перспективи. Принципами організації психокорекції асоціальної поведінки підлітків є спеціалізованість, диференційованість та комплексність, розвивальна спрямованість. Організація психокорекції асоціальної поведінки підлітків спирається на професійні ресурси практичного психолога з такими компонентами, як особистісно-професійна, інформаційно-когнітивна, діагностико-аналітична, технологічна база. Перспективою є розроблення ресурсної бази організації психокорекції різних типів асоціальної поведінки підлітків.

Список використаних джерел

1. Амбрумов А.Г. О комплексном изучении различных видов отклоняющегося поведения в детском и подростковом возрасте / А.Г.Амбрумов, Л.Я. Жезлова, О.В.Чистяков // Труды ВНИИ МВД СССР, 1978. – № 48. – С. 82-89.
2. Бажутина С.Б. Практическая психология в вузе и школе / С.Б.Бажутина, Г.Г. Воронина, И.П. Булах. – Луганск: Янтарь, 2000. – 113 с.
3. Вікова та педагогічна психологія / О.В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук [та ін.]. – 3-тє вид., випр. й доп. – К. : Каравела, 2012. – 400 с.
4. Змановская Е.В. Девиантология: (Психология отклоняющегося поведения): учеб. пособие / Е.В.Змановская. – М.: Академия, 2003. – 288 с.
5. Максимова Н.Ю. Основы психологии девиантной поведінки / Н.Ю.Максимова. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. – 439 с.
6. Матвійчук О.С. Психокорекційний тренінг як засіб профілактики девиантної поведінки підлітків / О.С. Матвійчук // Практична психологія та соціальна робота. – 1998. – № 1. – С.20-23.
7. Ніколенко О.С. Профілактика та корекція девиантної поведінки підлітків: науково-методичний посіб. / О.С. Ніколенко. – Чернівці: Рута, 2004. – 80 с.
8. Овчарова Р.В. Практическая психология образования: Учеб. пособие для студ. / Р.В.Овчарова. – М.: Издательский центр «Академия», 2003. – 448 с.
9. Осипова А.А. Общая психокоррекция [Текст] / А.А.Осипова. – М.: ТЦ «Сфера», 2001. – 512 с.
10. Практическая психология образования: учеб. пособ. / Под ред. И.В.Дубровиной. – 4-е изд., перераб. и дополн. – СПб.; М.; Харьков: Питер, 2007. – 592 с.

11. Титаренко Т.М. Кризове психологічне консультування / Т.М. Титаренко. – К.: Главник, 2004. – 96 с.
12. Трудный подросток: причины и следствия / [под ред. В.А.Татенко]. – К.: Радянська школа, 1985. – 176 с.
13. Яценко Т.С. Теорія і практика групової психокорекції: навч. посіб. / Т.С.Яценко. – К.: Вища школа, 2004. – 678 с.

Spysok vykorystanyh dzherel

1. Ambrumov A.G. O kompleksnom izuchenii razlichnyh vidov otklonjajushhegosja povedenija v detskom i podrostkovom vozraste / A.G.Ambrumov, L.Ja. Zhezlova, O.V.Chistjakov // Trudy VNII MVD SSSR, 1978. – № 48. – S. 82-89.
2. Bazhutina S.B. Prakticheskaja psihologija v vuze i shkole / S.B.Bazhutina, G.G.Voronina, I.P. Bulah. – Lugansk: Jantar', 2000. – 113 s.
3. Vikova ta pedagogichna psihologija / O.V. Skripchenko, L.V. Dolins'ka, Z.V. Ogorodnijchuk [ta in.]. – 3-te vid., vipr. j dop. – K. : Karavela, 2012. – 400 s.
4. Zmanovskaja E.V. Deviantologija: (Psihologija otklonjajushhegosja povedenija): ucheb. posobie / E.V.Zmanovskaja. – M.: Akademija, 2003. – 288 s.
5. Maksimova N.Ju. Osnovi psihologii deviantnoï povedinki / N.Ju.Maksimova. – K.: Vidavnično-poligrafichnij centr «Kiïvs'kij universitet», 2008. – 439 s.
6. Matvijchuk O.S. Psihokorekcionij trening jak zasib profilaktiki deviantnoï povedinki pidlitkiv / O.S. Matvijchuk // Praktichna psihologija ta social'na robota. – 1998. – № 1. – S.20-23.
7. Nikolenko O.S. Profilaktika ta korekcija deviantnoï povedinki pidlitkiv: naukovo-metodichnij posib. / O.S. Nikolenko. – Chernivci: Ruta, 2004. – 80 s.
8. Ovcharova R.V. Prakticheskaja psihologija obrazovanija: Ucheb. posobie dlja stud. / R.V.Ovcharova. – M.: Izdatel'skij centr «Akademija», 2003. – 448 s.
9. Osipova A.A. Obshhaja psihokorrekcija [Tekst] / A.A.Osipova. – M.: TC «Sfera», 2001. – 512 s.
10. Prakticheskaja psihologija obrazovanija: ucheb. posob. / Pod red. I.V.Dubrovinoj. – 4-e izd., pererab. i dopoln. – SPb.; M.: Piter, 2007. – 592 s.
11. Titarenko T.M. Krizove psihologichne konsul'tuvannja / T.M. Titarenko. – K.: Главник, 2004. – 96 с.

12. Trudnyj podrostok: prichiny i sledstvija / [pod red. V.A.Tatenko]. – K.: Radjans'ka shkola, 1985. – 176 s.
13. Jacenko T.S. Teorija i praktika grupovoi psihokorekcii: aktivne social'no-psihologichne navchannja: navch. posib. / T.S. Jacenko. – K.: Vishha shkola, 2004. – 678 s.

T.V. Dutkevych. The Organizational Peculiarities of Psychological Correction on Teenagers' Asocial Behavior. The article underlines the importance of characteristic of psychological correction which could differentiate it with pedagogical, sociological etc. correction. The study is urgent for pedagogical psychology. The article presents the results of determination of psychological correction principles of teenager's asocial behavior and the results of considering the organizational components of this psychological correction. The psychological correction is one of the main directions of the practical psychologist's activity, a kind of psychological assistance, which includes active, purposeful influence onto personal, behavioral, intellectual level of psychological development. The principles of organization of teenager's asocial behavior psychological correction were determined. These are the principles of specializing (making allowance for the kind of teenager's asocial behavior), differentiation and complexity (collaboration between psychologist, pedagogue, medical man etc.), developmental approach (not only elimination of disorders but teenager's personal development through the satisfaction of his self-affirmation need). It was showed that the organization of psychological correction on teenager's asocial behavior need the practical psychologist's resource base which includes the personal and professional, informational and cognitive, diagnostic and analytical, technological components. The future study will be aimed to working out the practical psychologist's resource base in spite of the kind of teenager's asocial behavior.

Key words: asocial behavior, teenager, psychological correction, specializing, differentiation and complexity, developmental approach, resource base.

Отримано: 11.12.2013 р.